

Lannby); medailles en souvenirs op de internationale tentoonstelling en Baltische spelen van Malmö 1914 (Wiséhn), en als laatste: niet-destructief archeologisch onderzoek op locaties uit de

Viking- en Middeleeuwse periode in Denemarken (Smekalova & Voss). Nogmaals concluderend: het is een interessant boek; Jørgen mag trots zijn op dit mooie geschenk.

JANJAAP LUIJT

H.L. JANSSEN / A.A.J. THELEN
Tekens van leven; opgravingen in het Tolburgkwartier in 's-Hertogenbosch
(Matrijs Utrecht, 2008)
ISBN 978-90-5345-236-3.

In *De Beeldenaar* 2007-3 schreef Fredo van Berkel een artikel over de archeologische en numismatische ontdekkingen uit de Bossche bodem.

Voorafgaand aan de bouw van het winkel- en twee woonhuiscomplexen vond een grootschalig en langdurig archeologisch onderzoek plaats. Zoals reeds in dit tijdschrift viel te lezen leverde dit spectaculaire resultaten op. Ging Fredo vooral in op de numismatische kant van dit onderzoek, het boek gaat uiteraard veel dieper en op meer zaken in. Behalve resten van middeleeuwse particuliere huizen, een pottenbakkerij en een klooster, zijn de fundamenten opgegraven van een achttiende-eeuwse kazerne.

In de opgraving en de daaruit afgevoerde grond zijn circa 6000 metalen voorwerpen gevonden. De meeste van deze, vooral uit de vijftiende en zestiende eeuw stammende voorwerpen zijn bijzonder goed bewaard gebleven

doordat het merendeel zich onder de grondwaterspiegel bevond. De kleinere metalen voorwerpen variëren van pelgrimstekens, insignes en sieraden, tot munten, loodjes en gewichten.

Ongeveer een derde deel van het boek beschrijft de geschiedenis en het archeologische onderzoek rond het Loeffplein en het overige tweederde beschrijft de materiële cultuur aan de hand van de vondsten in de Bossche binnenstad. Voor numismaten is vooral het hoofdstuk Handel en nijverheid het interessantst. Dit hoofdstuk behandelt achtereenvolgens de gevonden munten, rekenpenningen, muntgewichten, merktekens en kwaliteitsmerken, zoals loodjes. Opmerkelijk is dat in de zeer uitgebreide literatuurlijst het artikel van Fredo van Berkel ontbreekt. Kennelijk telt *De Beeldenaar* nog niet mee in het wereldje van historische publicaties.

Voor hen die uitsluitend interesse hebben in het numismatische onderdeel van het recente archeologische onderzoek is dit boek wellicht veel te uitgebreid. Maar een breed publiek dat graag meer wil weten over de materiële cultuur van de middeleeuwen, zal aan dit populair geschreven boek geen miskoop hebben. ■